

The Usage of Phraseologisms in Two Similar Fairy Tales Authored by Ispirescu and Creangă

Elvira Buzoianu-Ambrinoc¹

Abstract: Phraseologies are a source of expressiveness for literary works, and fairy tales, as texts of folk origin, make the most of this means of artistic expression. Ion Creangă and Petre Ispirescu capitalize differently on the literary and linguistic folk background tributary to the Romanian cultural traditions, both proving their mastery and a special linguistic sense. Despite the common folk background, the literary universe created by each of the two aforementioned writers takes on different nuances. Starting from two fairy tales with a similar subject, I will make an inventory of the existent phraseologisms, comparing their occurrences and analysing their use in the texts under study.

Keywords: phraseology; Ispirescu; Creangă; expressiveness; stylistics; fairy tales

Utilizarea frazeologismelor în două basme cu tematică similară la Ispirescu și Creangă

1. Preliminarii

Expresivitatea operelor literare este dată, printre altele, și de folosirea frazeologismelor. Acestea pot contribui și la realizarea unor particularități precum oralitatea, autenticitatea, originalitatea și umorul. Scriitorii care au valorificat literatura populară, sursele folclorice prezintă un număr însemnat de frazeologisme în operele lor. Frazeologia este un domeniu de sine stătător, și anume „disciplina care studiază componenta frazeologică a unei limbi” (Groza, 2011, p. 6). Mile

¹ PhD student, Doctoral School of Philology, University of Pitești, Romania; Address: 7 Aleea Școlii Normale, Pitești, 110254, Romania; Corresponding author: ana_elvira21@yahoo.com.

Tomici, în voluminosul său dicționar, DFLR (vezi Tomici, 2009), numește *frazeme* unitățile frazeologice, adică exact acele combinații de cuvinte care, în viziunea lui Liviu Groza, „au o unitate de sens, o valoare expresivă, iar relația sintactică este relativ stabilă și folosirea lor, ca atare, este acceptată de uz” (Groza, 2011, p. 5), incluzând în acest concept expresiile și locuțiunile.

Pentru această cercetare, am ales doi scriitori care au valorificat literatura populară, în mod deosebit basmul: Petre Ispirescu și Ion Creangă. Ambii autori au o operă care se caracterizează prin naturalețe, simplitate, oralitate, armonie, unele dintre basme valorificând, în linii mari, aceleași subiecte. Vom urmări atât la nivelul narațiunii, cât și la nivelul utilizării expresiilor, capacitatea fiecăruia de a capta atenția, de a cuceri cititorul prin mijloace lingvistice.

Ne-am oprit asupra a două basme care folosesc drept pretext de intrigă metamorfozarea personajului masculin în porc: Petre Ispirescu – *Porcul cel fermecat*, respectiv Ion Creangă – *Povestea porcului*, încercând să descoperim în ce măsură farmecul stilistic al textului se datorează utilizării expresiilor.

Vom cerceta limbajul lor din perspectivă coșeriană, având în vedere mai ales acel *saber expresivo*, și anume „capacitatea de a structura texte, discursuri într-o situație determinată” (Coșeriu, 1996, p. 134). Atunci când studiem din punct de vedere lingvistic creația unui scriitor și vrem să ne raportăm la frazeologisme, trebuie să ne gândim la faptul că și cercetătorul are nevoie de un simț lingvistic aparte, un tip de competență lingvistică expresivă (*saber expresivo*), dar, în același timp, și *saber idiomatico*, deoarece este necesar ca el să cunoască limba în care este realizată creația, dar și să identifice efectele expresive produse de autorul operei artistice.

2. Firul narativ sau povestea

În cele ce urmează, vom expune concis subiectul celor două basme selectate, pentru a reliefa elementele de similitudine care pot fi identificate în privința tematicii și a conținutului de natură epică în general.

2.1. Petre Ispirescu, *Porcul cel fermecat*

Un împărat pleacă în luptă și își lasă cele trei fete acasă. Rămase singure, acestea trebuie să aibă grijă de gospodărie și au libertatea de a merge prin toate încăperile palatului, cu excepția uneia – „din colțul din dreapta” (Ispirescu, 1997, p. 34). Fata cea mare le convinge pe surorile sale să intre în camera interzisă, iar acolo fiecare

tânără își află ursitul, o frântură de viitor: fata cea mare urma să fie luată în căsătorie de un fiu de împărat de la răsărit, cea mijlocie, de unul de la apus, iar cea mică, de un porc.

Lucrurile se petrec întocmai, iar după ce fetele cele mari se căsătoresc, la curtea împăratului apare un porc mare care cere mâna fetei celei mici. Tânăra se supune ursitei și, după o cununie ascunsă, merge la casa mirelui. Aici descoperă că, peste noapte, el se transformă în om, iar ziua își revine înfățișarea de porc; cu timpul, începe să îl îndrăgească. O vrăjitoare o ispitește pe tânăra soție să scape de imaginea soțului-porc și îi dă sfatul să îl lege cu ață la piciorul stâng, când bărbatul doarme, dar chiar atunci ața se rupe, determinând trezirea din somn a tânărului. Acesta aruncă un blestem asupra soției naive, apoi o părăsește.

Tânăra pleacă în căutarea soțului și trece pe la *Muma Sântei Lune*, pe la *Muma Sântului Soare*, și pe la *Muma Vântului*. Pe drum, la curtea *Sântei Lune*, ea aduce pe lume un copil pe care îl ia cu ea mai departe, drumul devenindu-i și mai greu. De la fiecare *Mumă* primește adăpost, îndrumare și merinde, câte o găină ale cărei oase trebuie să le păstreze, după sfatul lor. Află, în cele din urmă, că soțul ei este într-o pădure deasă și reușește să ajungă în fața casei lui. Casa nu are ușă, astfel încât soția construiește o scară din oasele rămase de la găinile primite ca merinde. Pentru ultima treaptă nu mai are oase (presupune că a pierdut osul pe drum), așa că își sacrifică un deget, reușind astfel să intre în casă, ducând cu ea și pruncul, fiul bărbatului său.

Bărbatul, întors la casa din pădure, observă scara și se transformă în porumbel pentru a cerceta ce se întâmplă în casă. O descoperă pe tânăra mamă și atunci i se arată în chip de bărbat frumos cuprins de dorul soției sale. După ce îi explică motivul pentru care fusese transformat în porc – fusese preschimbat de o vrăjitoare, mama unui zmeu pe care îl omorâse în război, cel care ar fi trebuit să îi fie fetei sortit –, se întorc împreună la părinții lor și preiau împărăția tatălui ei.

2.2. Ion Creangă, *Povestea porcului*

O babă de nouăzeci de ani și un moș de o sută își deplâng nefericirea de a fi ajuns la o astfel de vârstă înaintată fără a avea copii. Ei se hotărăsc să adopte orice ființă pentru a le alina bătrânețea. La dorința femeii, bărbatul pleacă în căutarea odorului și ia acasă un purceluș lăsat în urmă de o scoafă cu porcei, acesta devenind fiul lor.

Când aude că împăratul vrea să își mărite fata cu cel care poate construi un pod de aur bătut în pietre prețioase, purcelușul începe să vorbească și le cere părinților să

meargă în peșit, spunând că el poate îndeplini acea dorință. Trecând peste teamă și peste ironia curtenilor, moșneagul anunță împăratului intenția fiului său de a duce la îndeplinire porunca, sub amenințarea cu moartea, în cazul în care podul nu se va clădi în realitate. Peste noapte, purcelușul face podul dintr-o suflare, iar împăratul se vede obligat să se țină de promisiune: fata merge la casa mirelui, fără nuntă, iar timpul o ajută să își îndrăgească soțul, ființă care noaptea își dădea jos pielea de porc și devenea om.

În urma unei vizite la părinții săi, primește sfaturi contradictorii: mama îi spune să arunce în foc pielea de porc, tatăl o avertizează să nu îi greșească soțului, crezând în destin. Tânăra soție procedează după cum a sfătuit-o mama sa, iar soțul o acuză de nepricepere, o încinge cu un cerc de fier și aruncă asupra ei un blestem: el este Făt-Frumos, va pleca la Mănăstirea de Tămâie, acolo unde ea trebuie să îl caute pentru a putea aduce pe lume pruncul pe care îl poartă în pânțece, prin atingerea cu mâna a cercului de fier. Când tânărul dispare, se face nevăzut și podul, la fel ca și bogăția bătrânilor lui părinți.

Tânăra nefericită, însărcinată și cuprinsă cu cercul de fier, este nevoită să plece în căutarea soțului ei. Ajunge la Sfânta Miercuri, la Sfânta Vineri și la Sfânta Duminică, dar niciuna nu știe unde se află Mănăstirea de Tămâie, însă fiecare îi dă câte un dar: o furcă de aur care toarce singură, o vârtelniță de aur care deapănă singură și, de la Sfânta Duminică, o tipsie de aur și o cloșcă de aur cu puii ei de aur. Sfintele nu au auzit de locul căutat de fată, dar un ciocârlan șchiop știe unde se află. Pasărea, la rugămintea Sfintei, o ajută pe femeie și o duce către locul mult căutat.

Ajunși acolo, se folosește de obiectele primite în dar pentru a o îndupleca pe vrăjitoarea ce era îngrijitoare în palatul împăratului să o lase să petreacă noaptea în camera stăpânului pentru a-i spune adevărul despre ea. Femeia cea rea se lasă înduplecată, însă se asigură că bărbatul nu poate auzi plânsul femeii, pentru că îi pune somnoroasă în lapte, înainte de culcare. După cea de-a doua noapte, servitorul împăratului îi spune stăpânului ce se petrecea, astfel încât împăratul nu mai bea laptele primit de la îngrijitoare și rămâne treaz la venirea soției sale și îi aude tânguirea.

Când înțelege toată întâmplarea, o pedepsește pe vrăjitoarea cea rea, care era mama porceilor dintre care îl luase moșul-tatăl său. Aceasta ar fi vrut să o mărite pe una dintre cele unsprezece fete ale sale cu Făt-Frumos. „Mai poruncește să-i aducă o iapă sireapă și un sac plin cu nuci, și să lege sacul cu nucele și pe hârca de coada iepei și să-i deie drumul. Și așa s-a făcut. Și când a început iapa a fugi, unde pica

nuca, pica și din talpa iadului bucățica; și când a picat sacul, i-a picat și hârcei capul.” (Creangă, 2018, p. 58).

În urma împăcării s-a născut și copilul, cercul de fier plesnind la atingerea cu mâna a soțului, toate suferințele căutării sfârșindu-se printr-o nuntă care a fost și cumetrie totodată.

3. Comparații la nivel narativ și la nivel lexical

Analizând expresia lingvistică a textelor, descoperim că basmul lui Creangă include 5424 de cuvinte, iar textul lui Ispirescu, 4266 de cuvinte. Dimensiunea narațiunii lui Ion Creangă este mai mare cu 1158 de cuvinte, adică, aproximativ, cu încă un sfert din textul lui Ispirescu. Am putea spune că diferența provine din „întoarcerea frazelor”, din plăcerea spunerii lui Creangă. El vrea să îl țină pe cititor în poveste, îl ademenește și amână sfârșitul, deoarece „Creangă este, înainte de toate, un narativ” (Tohăneanu, 1969, p. 38), particularitate demonstrată de G.I. Tohăneanu, care face apel și la observațiile lui Șerban Cioculescu referitoare la talentul de povestitor al humuleșteanului. Scopul lui Creangă nu este acela de a dezvălui finalul fericit, ci de a-l vrăji și mai mult pe lectorul prins în mrejele istorisirii sale. Tot din acest motiv, el pune personajele să vorbească, astfel încât (în cazul de față) textul său prezintă 73 de replici, marcând vorbirea directă și dinamizarea acțiunii, în timp ce la Ispirescu identificăm doar 25 de astfel de replici.

Basmul lui Ion Creangă este ceva mai lung, în ciuda unui fir narativ aproape identic. O tânără fată de împărat trebuie să ia în căsătorie un porc ce se poate transforma în om. Soția încearcă să scape de „pielea de porc” și de aceea e nevoită să plece în căutarea soțului care, îndurerat de nesocotința femeii, dispare. În urma căutării, cuplul se reface, femeia trecând prin probe care îi dovedesc credința, supunerea, regretul pentru greșeala comisă.

Elemente specifice ION CREANGĂ	Elemente comune	Elemente specifice PETRE ISPIRESCU
<ul style="list-style-type: none"> • Baba și moșul – nu au copii; • Bătrânii vor un copil (purcelul); • Sfatul mamei: să arunce pielea în foc; • Cercul de fier al sarcinii; • Itinerariul: pe la Sfânta Miercuri, Sfânta Vineri și Sfânta Duminică; • Fata-și găsește soțul într-un palat – Mănăstirea de Tămâie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Împăratul care vrea să-și căsătorească fata/fetele; • Cererea în căsătorie vine din partea porcului; • Fata de împărat se căsătorește cu „porcul”; • Transformarea nocturnă a porcului în tânăr frumos; • Sfatul de a scăpa de pielea de porc (primit din partea unui personaj feminin); • Blestemul soțului; • Părăsirea soției; • Soțul pleacă într-un loc îndepărtat, trăiește izolat (mănăstire, pădure); • Femeia este însărcinată; • Plecarea femeii în căutarea soțului; • Penitența femeii; • Ajutorul Sfintelor; • Ajutorul elementelor naturii; • Obiecte ajutătoare/personaje ajutătoare; • Intervenția unei vrăjitoare rele; • Nașterea unui copil; • Împăcarea; • Moștenirea; • Tânărul soț este de viță nobilă; • El a fost vrăjit – blestemat a fi porc; • Veselia ține trei zile și trei nopți. 	<ul style="list-style-type: none"> • Împăratul care pleacă la război; • Interdicția – fetele caută să afle viitorul (neascultarea); • Fetele își află ursiții; • Sfatul vrăjitoarei: să lege piciorul stâng cu ață; • Femeia naște pe drum; • Itinerariul: pe la Muma Sântei Lune, Muma Sântului Soare, și Muma Vântului; • Fata-și găsește soțul într-o casă dintr-o pădure.

Figura 1. Elemente comparative Ion Creangă și Petre Ispirescu

Se observă ușor faptul că Ion Creangă pornește de la o situație de viață ușor identificabilă în planul real: „Cică era odată o babă și un moșneag: moșneagul de-o sută de ani, și baba de nouăzeci; și amândoi bătrânii aceștia erau albi ca iarna și posomorâți ca vremea cea rea din pricină că nu aveau copii.” (Creangă, 2018, p. 42); aceasta înseamnă că textul va căpăta o ușoară nuanță de nuvelă fantastică,

deoarece într-un plan real intervine insolitul – un porc ce vorbește, care are puterea miraculoasă de a construi un pod cum nu s-a mai văzut, care se metamorfozează, familia unui împărat etc. Garabet Ibrăileanu consideră că Ion Creangă reduce miraculosul, transformă basmele și poveștile populare în „adevărate nuvele din viața de la țară” (Ibrăileanu, 1968, p. 150). Creangă ia materia primă și o șlefuieste cu propriul talent, o trece prin educația sa, prin talentul său de povestitor și îi imprimă originalitatea.

Textul lui Petre Ispirescu încadrează, încă de la început, acțiunea într-un timp nedefinit, vag, în lumea fantastică în care există împărați, fete de împărați, porunci, interdicții, posibilitatea de a vedea viitorul: „A fost odată ca niciodată etc. A fost odată un împărat și avea trei fete.” (Ispirescu, 1997, p. 34). Formula inițială anunță deja intrarea în fantastic, de aici încolo nimic nemaiputând să ne surprindă, ceea ce înseamnă că Ispirescu se supune convenției basmului, vrea să fie fidel sursei și tipului de text pe care îl pune în tezaur și dorește să îl transmită mai departe.

4. Inventarul frazeologic din basmele *Porcul cel fermecat* (de Petre Ispirescu) și *Povestea porcului* (de Ion Creangă)

Am întocmit liste ordonate alfabetic, incluzând atât expresiile, cât și locuțiunile. (În acest scop, am utilizat aceste ediții: Ispirescu, 1997, și Creangă, 2018; în inventarele de mai jos, cuprinzând frazeologisme ordonate alfabetic, dimpreună cu atestările aferente, voi preciza doar paginile la care vom face trimitere.)

4.1. *Porcul cel fermecat* de Petre Ispirescu

[A] *a aduce aminte* – „aducându-le aminte” (p. 34); *a aduce vântul* – „Dar ce vânt te aduce pe la noi?” (p. 36); *a ajunge de batjocură* – „să ajungă de batjocura lumii” (p. 36); *a avea dor de...* – „atâta dor și foc avea să-și găsească bărbatul” (p. 39); *a avea milă de...* – „avu milă de dânsa” (p. 39); *a băga de seamă* – „băgați de seamă” (p. 34), „împăratul băgă de seamă” (p. 35), „nu băga seamă” (p. 39), „ea băgase de seamă că” (p. 39); *a călca moșia* – „tot călcau moșia” (p. 40); *a călca porunca* – „să călcăm porunca tatălui nostru” (p. 34), „călcarea poruncii tatălui lor” (p.35), „poate i-au călcat porunca” (p. 35); *a cârmi vorba* – „ar fi voit s-o cârmească împăratul spre a nu-i da fata de soție” (p. 36); *a cere de soție* – „și-i ceru de soție pe fata cea mai mare” (p. 36), „te-a cerut de soție” (p. 40); *a coborî din scaunul împărăției* – „se coborî din scaunul împărăției” (p. 40); *a cuprinde dorul* – „îl coprinse un dor de dânsa și o milă...” (p. 40); *a-și da cu părerea* – „își dete cu părerea” (p. 36); *a da de soție* – „spre a nu-i da fata de soție” (p. 36); *a-i da în gând*

– „cum ți-a dat în gând una ca asta” (p. 34), „îi dete în gând să” (p. 40); *a da laudă Domnului* – „împăratul dete laudă Domnului” (p. 35), „să dăm laudă Domnului” (p. 40); *a da lumii* – „ce o să dea lumii peste câteva luni” (p. 37); *a da mâna* – „vei da mâna cu mine” (p. 37); *a da ocol* – „a da ocol” (p. 39); *a da răgaz cuiva* – „împăratul nu-i da răgaz” (p. 36); *a domni în pace* – „domnind în pace” (p. 40); *a face izbândă* – „făcuse o izbândă” (p. 35); *a face noaptea zi* – „noptile le făcea zi” (p. 39); *a fi bine de* – „nu va fi bine de voi” (p. 34); *a fi cât pe ce să...* – „p-aci , p-aci, era să...” (p. 38); *a fi cu gândul (la cineva, ceva)* – „Gândul ei era mereu la cartea...” (p. 35), „gândul îi era la fiicele sale” (p. 35); *a fi cu minte* – „să fiți cu minte”(p. 34); *a fi cu neputință* – „îi fu cu neputință” (p. 39); *a fi de ajutor* – „îmi va fi de mare ajutor” (p. 39); *a fi nădejde slabă să...* – „altă nădejde nu e, decât să...” (p. 38); *a fi pe pace* – „fii pe pace, tată” (p. 34); *a fi peste putință* – „era peste poate” (p. 40); *a fi plin de...* – „este plin de scârbă” (p. 38); *a fi silit să...* – „sunt silit să merg la război” (p. 34); *A fost odată ca niciodată* (formulă de început în basme) – „A fost odată” (p. 34); *a găsi cu cale* – „găsești cu cale așa” (p. 36); *a-i abate să...* – „îi și abătuse să facă” (să nască) (p. 37); *a ieși din cuvântul cuiva* – „n-am ieșit din cuvântul dumitale” (p. 34); *a ieși înainte* – „fiicele îi ieșiră înainte” (p. 35); *a ieși în întâmpinarea cuiva* – „ieșise întru întâmpinarea lui” (p. 35); *a intra în vorbă* – „intră în vorbă” (p. 36); *a i se rupe băierile inimii* – „Mi se rupe, uite, băierile inimii de milă” (p. 37); *a i se rupe inima* – „de ți se rupea inima” (p. 37); *a i se urî cu ceva/a i se urî cu el* – „mi s-a urât cu el așa” (p. 37); *a-i ticăi inima de frică* – „îi ticăia inima de frică” (p. 40); *a încăleca pe-o șea* – „Iară eu încălecai p-o șea” (p. 40); *a începe a lânzezi* – „ea începu a lânzezi” (p. 35); *a începe să prindă viață* – „începu a mai însufleți” (p. 36); *a închea apele* – „de închea și apele cu farmecele ei” (p. 40); *a îndrepta pașii cuiva* – „mi-a îndreptat pașii” (p. 38); *a lăsa în pace* – „nu o lăsară în pace” (p. 35); *a-l birui mâhnirea/ tristețea* – „era să-l biruie mâhnirea” (p. 35); *a lua de soție* – „are s-o ia un fiu de împărat de la răsărit”, „are s-o ia un fiu de împărat de la apus”, „are s-o ia de soție un porc” (p. 35); *a-i merge bine cuiva* – „le mergea bine” (p. 34); *a nu avea încotro* – „n-avu încotro” (p. 36), „n-am încotro” (p. 36); *a nu fi de trebuință* – „nu mai era de nici o trebuință”(p. 39); *a nu fi lucru curat* – „aci nu putea să fie lucru curat” (p. 36); *a nu ieși din cuvântul cuiva* – „să nu ieși din cuvântul lui” (p. 36); *a nu intra în voie* – „nu-i mai intra nimeni în voie” (p. 35); *a nu-i veni a crede* – „nu-i venea să crează ochilor săi” (p. 40); *a nu-l lăsa inima* – „n-o lăsa inima” (p. 35); *a porni la drum* – „porni la drum” (p. 39); *a primi cuvânt bun* – „a primi cuvânt bun” (p. 36); *a prinde curaj* – „prinse curaj” (p. 38); *a prinde dragoste pentru cineva/ a prinde dragoste față de cineva* – „începu a prinde dragoste de dânsul” (p. 37); *a pune în*

lucrare – „să puie în lucrare o faptă așa de nelegiuită” (p. 36); *a-și pune nădejde(a) în cineva/ceva* – „și-mi pui nădejdea în Dumnezeu” (p. 36); *a roade la ficați* – „o rodea la ficați călcarea poruncii” (p. 35); *a scoate la un capăt/ a scoate la căpătâi (cu cineva sau ceva)* – „n-o scoate la căpătâi cu tânguirea” (p. 37); *a se da jos* – „se dete jos” (p. 36); *a se face cunoscut* – „i se făcu cunoscut” (p. 40); *a se face gaură în cer* – „că doară nu s-o face gaură în cer d-om intra” (p. 34); *a se face nevăzut* – „se făcu nevăzut” (p. 37); *a se face una cu pământul/tina* etc. – „se făcu una cu tina” (p. 36); *a se găti de drum* – „se găti de drum” (p. 37); *a se îneca la mal* – „să se înece tocmai la mal” (p. 39); *a se lua după cineva* – „să se ia după drumul robilor” (p. 39); *a se pune la vorbă* – „se puse deci la vorbă” (p. 40); *a se purta bine* – „să vă purtați bine” (p. 34); *a se scula (cu oaste) asupra cuiva* – „s-a sculat cu oaste mare asupra noastră” (p. 34); „se sculase asupra lui” (p. 35); *a se socoti cu cineva* – „se socoti nițel” (p. 40); *a spune drept* – „să-i spuie drept” (p. 35); *a se supune soartei/ a se supune providenței* – „să se supuie ursitei” (p. 36); *a sta împotriva* – „Dumnezeu i-a stat împotriva” (p. 40); *așa a dat Dumnezeu/ așa a vrut Dumnezeu/ așa a lăsat Dumnezeu* – „dacă așa a voit Dumnezeu” (p. 36); *așa i-a fost dat/ așa i-a fost partea și norocul* – „așa mi-a fost tristețea” (p. 36); *a-și aduce aminte* – „își aduse aminte de cuvintele” (p. 36); „își aduse aminte de” (p. 39), „își aduse aminte” (p. 40); *a-și ieși din minți* – „să-și iasă din minți de bucurie” (p. 40); *a-și lua ziua bună* – „și-și luă ziua bună de la ele” (p. 34); *a-și pune puterile* – „își puse toate puterile” (p. 39); *a-și ține firea* – „își ținu însă firea” (p. 35); *a-și vârî (diavolul) coada undeva* – „Vicleanul pizmuia pacea fetelor și-și vârî coada.” (p. 34); *a tăia farmecele* – „să-i taie farmecele” (p. 37); *a trece de urât* – „ca să le „treacă de urât” (p. 34); *a trece prin inimă cuiva* – „îndată îi trecu un fier ars prin inimă” (p. 35); *a veni în ajutor* – „ca să-ți viu întru ajutor” (p. 37); *a veni în peșit* – „am venit în peșit” (p. 36); **[C]** *Când colo, ce să vezi?* – „Când colo, ce să vază?” (p. 35); *Cât pe-aci/ cât pe-aici/ cât pe ce/ cât pe ce să ...* – „p-aci, p-aci era să” (p. 35); „cât p-aci” (p. 40), „cât p-aci era să n-o cunoască” (p. 40), „cât p-aci era să” (p. 40), „cât p-aci” (p. 35); *ceasul nașterii* – „la ceasul nașterii” (p. 38); *cu lacrimi în ochi* – „cu lacrămile în ochi” (p. 34); *cât e ziua de mare* – „cātu-i ziulica de mare” (p. 34); *cu voie* – „cu voie, fără voie” (p. 35); *cu foc și cu pară* – „blestema cu foc și pară” (p. 37); *cu nădejde* – „cu nădejdea în inimă” (p. 37); *cu credință la/ în Dumnezeu* – „cu credință la Dumnezeu” (p. 39); **[D]** *de inimă rea* – „de inimă rea” (p. 35); *de(-a) surda* – „nu de surda sunt ghicitoare” (p. 37); *de pe altă lume/alt tărâm* – „de pe alte tărâmurii”, „de pe altă lume” (p. 38); *de florile mărilor* – „de florile mărilor” (p. 39); *de o palmă domnească* – „depărtare de o palmă domnească unul de altul” (p. 40); **[F]** – unități frazeologice: *fără grijă* – „du-te fără grije” (p. 34); *fel de fel de...* – „cu fel de fel de povețe” (p. 36), „fel de fel de ispite,

necazuri și nevoi” (p. 40); [G] *gata de...* – „fiind gata de pornire” (p. 34); *geme pământul/ geme pământul de lume* – „curtea și ulițele geme de porci” (p. 36); [Î] *în cele din urmă* – „în cele din urmă” (p. 39), „în cele mai de pe urmă” (p. 39); *în zadar* – „în zadar” (p. 39); [L] *lumea de pe lume* – „lumea după lume” (p. 35); *la nevoie* – „la nevoie” (p. 39); [N]: *nu care cumva ...* – „nu care cumva” (p. 38); [O] *a nu face un ban (o para chioară)* – „o mie de vorbe un ban nu face” (p. 35); *Odată cu capul!* – „odată cu capul nu crez ca...” (p. 36); [P] *până una-alta* – „Până una alta” (p. 36); *pe ascuns* – „se făcu cam pe sub ascuns” (p. 36); *plin de speranțe* – „plină de nădejde în” (p. 36); *peste noapte* – „peste noapte” (p. 37); *peste nouă mări și nouă țări* – „peste nouă mări, peste nouă țări” (p. 37); *peste zi* – „peste zi” (p. 38); *pui de om* – „pui de om” (p. 40); [R] *rupt de oboseală* – „ruptă de osteneală” (p. 39); [S] *singur cuc* – „singură cuc” (p. 37).

4.2. Povestea porcului de Ion Creangă

[A] *a aduce la cunoștință* – „ca să aduc la cunoștința mărici-voastre” (p. 46); *a aduce mângâiere* – „pot să aduc și babei mele o mângâiere” (p. 43); *a aduce foc la casă* – „da’ ce foc mi-ai adus la casă?” (p. 48); *a auzi ceva din gura cuiva* – „auzind aceste chiar din gura împăratului” (p. 46); *a avea noroc* – „ai oleacă de noroc” (p. 52); *a avea parte de ceva* – „nu mai am parte în lumea asta de nimica” (p. 47); *a avea gură să...* – „Încă mai ai gură să întrebi?!” (p. 48); *a bufni în răs* – „a bufni de răs” (p. 47); *a cădea în genunchi (înaintea cuiva)* – „căzând iarăși în genunchi” (p. 57); *a căuta pricină cu lumânarea* – „cauți pricina ziua-amiazamare, cu lumânarea” (p. 47); *a cere de nevastă pe cineva* – „ca s-o ceară de nevastă” (p. 45); *a da cu ochii de cineva* – „a dat cu ochii de mire” (p. 49); *a da de știre* – „Împăratul a dat de știre” (p. 43); *a da de veste* – „dați de știre” (p. 47), „și-i dă de veste” (p. 55); *a da drum/ a da drumul* – „să-i deie drumul” (p. 58); *a da după cineva* – „să deie fata după feciorul moșneagului” (p. 49); *a da în gând* – „i-a dat în gând” (p. 43); *a da în paza cuiva* – „în paza cărora l-a dat” (p. 48); *a da pe seamă cuiva* – „a dat-o pe sama ciocârlanului” (p. 54); *a da ropot* – „dă un ropot pe sub laiți” (p. 47); *a da toate pe una* – „le dăduse acum toate pe una” (p. 49); *a deschide porțile cuiva* – „i se deschide poarta” (p. 52); *a descoperi jocul cuiva* – „să descopere vicleșugul babei” (p. 56); *a dobândi slavă* – „mare slavă ar mai dobândi în lume!” (p. 45); *a dormi dus* – „ca să doarmă dus” (p. 55); *a duce jale* – „că mare jale și alean or mai fi ducând mamele lor pentru dânșii” (p. 45); *a face din capul său (ceva)* – „de-ai făcut din capul tău” (p. 50); *a face mii și fărâme (pe cineva sau ceva)* – „te face mii și fărâme!” (p. 52); *a face sfat* – „a făcut sfat” (p.

49); *a face vorbă* – „căci multă vorbă, mult răs și mare nedumerire se mai făcuse la palat” (p. 48); *a fi cu inima friptă/ a fi cu inima îndoită/ a fi cu inima ruptă/ a fi cu inima stricată* – „de-un lucru era baba cu inima jignită” (p. 43); *a fi cu puțință* – „nu-i cu puțință” (p. 54); *a fi de cuvânt* – „Iar moșneagul, de cuvânt” (p. 47); *a fi de viță bună* – „mai de viță decât dânsul” (p. 46); *a fi în toată mintea/ toate mințile* – „parcă erai în toată mintea” (p. 48); *a fi mai mare dragul (cuiva)* – „de-ți era mai mare dragul să te uiți la el” (p. 43); *a-i fi milă (cuiva de cineva)* – „Fie-ți milă de” (p. 57); *a fi păcat de Dumnezeu* – „oare nu-i păcat de Dumnezeu...?” (p. 42); *a fi scris (cuiva)* – „capului meu (...) i-a fost scris să mai steie unde stă!” (p. 49); *a găsi cu cale* – „a găsit cu cale să” (p. 49); *a-i da inima/ a-i da inima veste* – „i-a dat inima dintr-însul” (p. 57); *a-i da mâna (cuiva)* – „nu-i da mâna să...” (p. 50); *a ieși înainte/ a ieși înaintea* – ce ți-a ieși înainte” (p. 42); *a ieși în lume* – „nu poți ieși în lume” (p. 50); *a-i fi urât* – „le țiuia urechile de urât ce li era” (p. 42); *a-i fugi ochii (cuiva după cineva sau după ceva)* – „îi fugeau ochii de atâtea străluciri” (p. 54), „de-ți fug ochii pe dâșii” (p. 57); *a intra în chichion* – „iaca în ce chichion am intrat!” (p. 48); *a-i prinde bine (cuiva)/ a-i prinde bine la ceva* – „ca să-i prindă bine la nevoie” (p. 54); *a i se face milă (cuiva de cineva)* – „făcându-i-se milă de” (p. 53), „făcându-i-se milă de nenorocita străină” (p. 56); *a i se rupe inima* – „mi se rupe inima din mine” (p. 45); *a i se sui părul în vârful capului* – „mi s-a suit părul în vârful capului” (p. 43); *a i se umple ochii de lacrimi* – „i se umplură ochi de lacrimi de bucurie” (p. 54); *a-i sta capul unde-i stau picioarele/ tălpile* – „are să-ți steie capul undeți stau talpele” (p. 48); *a-i trece prin cap/ a-i trece prin minte/ a-i trece prin țeastă/ a nu-i trece prin minte/ a nu-i trece* (p. 52); *a-i veni în cap* – „nu mi-a venit în cap” (p. 50); *a împinge păcatul (pe cineva)* – „nu cumva să te împingă păcatul” (p. 50); *a încăleca pe nevoie* – „c-ar încăleca pe nevoie” (p. 45); *a închege apa* – „a închege apa” (p. 55); *a încremeni pe loc* – „pe loc a încremenit” (p. 49); *a-l apuca amețală/ alte alea/ boală* – „o apucă leșin de supărare” (p. 47); *a-l mânca urâtul* – „urâtul îi mânca și mai tare” (p. 42); *altă lume/ alte tărâmurii/ alt tărâm* – „pe o altă lume” (p. 54); *a lua cu vicleșug* – „a lua cu vicleșug” (p. 58); *a lua în bătaie de joc* – „să mă iei tocmai pe mine în bătaie de joc?” (p. 48); *a lungi vorba* – „nu mai lungește vorba” (p. 46); *a merge înainte* – „să mai meargă înainte de aici” (p. 53); *a nu avea grijă* – „n-aibi grijă, tată” (p. 45), „nici grijă nu avea” (p. 49); *a nu avea parte (de cineva)* – „nu ai parte de ceea ce cauți” (p. 53); *a nu face nicio scofală/ a nu face mare lucru* – „n-a făcut nicio ispravă” (p. 45); *a nu-l duce capul pe cineva/ a nu-l duce capul să facă ceva* – „nu-l duce capul” (p. 45); *a nu ști ce să facă* – „baba nu știa ce să mai facă de bucurie” (p. 43); *a ofta adânc/ a ofta din adâncul sufletului / a ofta din rărunchi* – „baba oftă din greu” (p. 42); *a ofta din adânc/ a ofta din baierale inimii/ a ofta din adâncul sufletului* – „a oftat din

adâncul inimei” (p. 53); *a o rupe la fugă* – „o rupe la fugă” (p. 43); *a o ține una și bună* – „ea ținea una și bună” (p. 43); *a petrece cu ochii (pe cineva sau ceva)* – „îl petrecea cu ochii” (p. 55); *a pune de lăutoare* – „pune de lăutoare” (p. 43); *a pune la cale* – „cine te-a pus la cale” (p. 48); *a pune mâna / a pune mâna pe ceva* – „pune mâna și pe...” (p. 57); *a rămâne pe loc* – „rămase pe loc” (p. 43); *a ridică în picioare* – „ridică toată curtea în picioare” (p. 58); *a scăpa de primejdie* – „n-ai scăpat de primejdii” (p. 54); *a scoate din boală* – „îl scoate din boală” (p. 44); *a scoate din nevoie* – „l-am scos din toată nevoia” (p. 47); *a se bizui pe cineva* – „cine s-a bizui să vie” (p. 45); *a se duce pe coclauri* – „m-am dus pe coclauri” (p. 48); *a se face nevăzut* – „de când s-a făcut el nevăzut” (p. 58); *a se face zvoană* – „strașnică zvoană s-a făcut” (p. 49); *a se încrâncina carnea pe tine* – „ți s-a încrâncina și ție carnea pe tine” (p. 43); *a se îneca în lacrimi* – „se îneca în lacrimi” (p. 57); *a se lua după capul cuiva* – „m-am luat după capul tău cel sec” (p. 48); *a se lua după cineva* – „se iè după moșneag” (p. 47); *a semăna bucățică ruptă/ a semăna bucățică tăiată* – „Îți samănă tie, ruptă bucățică!” (p. 43); *a se mântui cu cineva* – „ai să te mântui de dânsa” (p. 50); *a se miji de ziuă* – „cum s-a amiji de ziuă” (p. 42); *a se potrive bine/ a se potrive cu cineva* – „când m-aș potrive eu babei la toate cele” (p. 43); *a se prăji la soare* – „se păleau la soare” (p. 43); *a se prinde cu cineva* – „feciorul meu se prinde că i-a face podul” (p. 46); *a se pune în așternut* – „s-a pus în așternut” (p. 56); *a se uita galeș (la cineva)* – „s-a uitat galiș la nenorocita drumeață” (p. 53); *a se uita lung la cineva* – „se uită lung unul la altul” (p. 47); *a se uita țintă* – „uitându-se țintă în ochii lor” (p. 45); *a strânge din umeri* – „strâng și ei din umere” (p. 47), „strângând ea din umere” (p. 49); *a-și aduce aminte* – „aduceți-vă aminte, oameni buni” (p. 58); *a-și căuta de drum* – „caută-ți de drum” (p. 46); *a-și da drumul* – „și-a dat drumul cu dânsa” (p. 54); *a-și lua câmpii* – „aș lua câmpii” (p. 43); *a-și lua traista-n băț* – „își iè traista în băț” (p. 43); *a-și lua ziua bună* – „luându-și ziua bună de la” (p. 55); *a-și păzi gura* – „mai bine păziți-vă gura” (p. 47); *a-și pune în gând* – „ș-a pus în gând” (p. 56); *a-și pune viața în primejdie* – „nu-ți pune viața în primejdie” (p. 46); *a-și urî zilele* – „se vede că ți-ai urât zilele” (p. 47); *a-și veni în sine* – „și-a mai venit în sine” (p. 45), „venindu-și în sine” (p. 46); *a ști toate chichițele/ a ști toți dracii/ a ști și pe dracu unde șade/ a ști și pe dracu și pe ta-su* – „știa toate drăcăriile de pe lume” (p. 55); *a tăia capul cuiva* – „îi și taie capul” (p. 45); *a trage cu untură* – „îl trage frumușel cu untură din opaiț, pe la toate încheieturile” (p. 43); *a ține pe lângă sine* – „pe lângă dânsii l-au ținut” (p. 58); *a umbla cu gărgăunii în cap/ la cap, a umbla cu gărgăuni în cap* – „nu umbla cu gărgăunii în cap” (p. 46); *a veni asupra (cuiva)* – „vine asupra ei” (p. 43); [C] *capătul lumii* – „capătul unei lumi necunoscute” (p.

53); *cap sec* – „capul tău cel sec” (p. 48); *ca vai de el/ea* – „un bordeiu ca vai de el” (p. 42), „necăjită ca vai de ea” (p. 56); *cât colea/ cât colo* – „cât colè” (p. 47); *ce ți-e scris, în frunte ți-e pus* – „ce-i scris omului în frunte-i este pus” (p. 47); *Ce vânt te aduce?/ Ce vânt te aduce pe aici?* – „Da’ ce vânt te-a adus” (p. 52); *Cine știe unde?* – „cine mai știe de pe unde” (p. 45); *copil de suflet* – „să-ți aduc copii de suflet” (p. 48); *cu băgare de seamă* – „se uită mai cu băgare de seamă” (p. 54); *cu binișorul* – „i-a zis cu bineșorul (p. 52)”; *cu chip ca/ cu chip să/ cu chip ca să/ cu chip de a* – „cu chip să-l poată face” (p. 58); *cu de-amănuntul* – „cu de-amăruntul”(pp. 56-57); *cu inima friptă/ arsă* – „să ne lași... cu inima arsă și fără nici un sprijin” (p. 46); *cu mare ce* – „cu mare ce” (p. 54); *cum nu s-a mai pomenit* – „cum nu s-a mai pomenit” (p. 58); *cu pieptul deschis* – „se duce cu peptul deschis” (p. 46); *cu toată inima* – „cu toată inima” (p. 53); **[D]** *dacă nu cumva...* – „dacă nu cumva s-a fi sfârșit” (p. 58); *de atâta amar de vreme* – „de-atât amar de vreme” (p. 54); *de Doamne-ajută* – „nu cred că mai este de vrun Doamne-ajută!” (p. 42); *de îndată* – „de îndată” (p. 49); *de la o vreme încoace* – „de la o vreme încoace” (p. 42); *de nu se mai poate* – „de nu se mai poate” (p. 43); *despre ziuă* – „despre ziuă au adormit” (p. 49), „despre ziuă” (p. 56), „până despre ziuă” (p. 56), „despre ziuă” (p. 56); *din când în când* – „pufnea din când în când” (p. 45); *din partea (cuiva sau a ceva)* – „m-a trimis din partea lui ” (p. 46); *Doamne ajută!* – „Doamne-ajută!” (p. 51); **[F]** *Ferească Dumnezeu!* – „Ferească Dumnezeu!” (p. 48); **[I]** *Iac-așa/ iacă așa/ iacă ce...* – „iaca că vede” (p. 43); **[Î]** *în capul mesei* – „pe care i-au pus în capul mesei” (p. 58); *încotro vede cu ochii* – „să apuci încotro-i vedè cu ochii” (p. 42), „încotro a văzut cu ochii” (p. 51); *în puterea nopții* – „în puterea nopții” (p. 58); *în sfârșit* – „în sfârșit” (p.43), „în sfârșit” (p. 54); *întâi și întâi* – „întâi și-ntâi” (p. 43); *în toată seara* – „în toată sara” (p. 55); *în toate părțile* – „se uita prin bordeiu în toate părțile” (p. 45); *în zadar* – „în zadar” (p. 56); **[L]** *lumea de pe lume* – „s-a adunat lumea de pe lume” (p. 58); **[M]** *mai deunăzi* – „mai deunăzi” (p. 48); *mare scofală* – „nici vreo scofală mare nu era de dânșii” (p. 42); *mâncate-ar mama să te mănânce/ mânca-te-aș/ mânca-te-ar puricii* – „mânca-l-ar brânca să-l mănânce” (p. 43); **[N]** *nici prin gând* – „nici prin cap nu mi-a trecut” (p. 52); *nici țipenie/ nici țipenie de om/ nici țipenie de om nu se vede/ nici țipenie de om nu trece pe acolo* – „țipenie de om nu le deschidea ușa” (p. 42); **[O]** *Oameni buni!* – „oameni buni” (p. 58); **[P]** *Păcatele mele!/ Păcatele mele cele grele!* – „păcatele mele m-au adus” (p. 52); *părere de rău* – „s-a arătat cu mare părere de rău” (p. 52); *până una-alta* – „până la una, la alta” (p. 42); *pe furiș* – „l-a și aruncat pe furiș” (p. 57); *pe loc* – „aceluia pe loc îi și taie capul” (p. 45), „pe loc s-au adunat toate jivinele” (p. 52), „pe loc a adormit ca mort” (p. 56), „pe loc a tresărit” (p. 57), „pe loc” (p. 57); **[R]** *rând pe rând* – „rând pe rând” (p. 55); **[S]** *să trăiești!*

– „să-ți trăiască!” (p. 43); *singur cuc* – „singurei ca cucul” (p. 42); [T] *Talpa iadului* – „Talpa-iadului” (p. 55), „Talpa-iadului” (p. 56), „Talpa-iadului” (p. 58); *tot felul de/fel și fel de* – „tot felul de” (p. 43); [U] *Ucigă-l crucea* – „gândind că-i Ucigă-l crucea” (p. 45); *una ca asta* – „de una ca asta” (p. 43), „la una ca asta” (p. 48), „ce poate fi una ca asta” (p. 48); [V] *Vai de mine și de mine! / vai de capul meu!* – „vai de mine” (p. 43), „Vai de mine, moșnege!” (p. 48) *văzând cu ochii* – „văzând cu ochii” (p. 43).

4.3. Privire de ansamblu asupra inventarului frazeologic

În textul lui Petre Ispirescu au fost descoperite aproximativ 140 de frazeologisme diferite, dintre care (așa cum era de așteptat) majoritatea sunt frazeologisme verbale (circa 100)¹. Firește, unele dintre ele se repetă de-a lungul textului. În basmul lui Ion Creangă au fost găsite aproximativ 190 de frazeologisme diferite, dintre care cele mai multe sunt frazeologisme verbale (circa 130). Și în acest caz, unele frazeologisme se repetă în textul povestitorului humuleștean. „Lipsa talentului descriptiv la Creangă” (Părpăuță, 2015, p. 12) poate determina cantitatea mai mică a altor tipuri frazeologisme, în favoarea celor verbale, necesare în crearea dinamicii narative, dovedind „arta de povestitor a lui Creangă” (Părpăuță, 2015, p. 13), pentru că Ion Creangă scrie „ca să fie ascultat” (Părpăuță, 2015, p. 11), astfel încât să fie „auzită vocea, dincolo de existența sa fizică” (Tohăneanu, 1969, p. 11), chiar și în cazul în care avem acces la monologul interior al personajului, naratorul împrumută gândurilor „unele atribute ale vorbirii” (Tohăneanu, 1969, p. 12).

Descoperim că, din punct de vedere cantitativ, Creangă folosește mai multe grupuri de cuvinte decât Ispirescu. Cei doi repetă cam același număr de frazeme (circa 20), iar frazelele comune ambilor scriitori sunt doar 14. Poate părea surprinzător faptul sunt atât de puține frazeologisme folosite în amândouă operele celor doi autori despre care discutăm. Chiar mai mult decât atât, elementele comune, după cum se vede din tabelul de mai jos, sunt frazeme ce pot fi identificate cu ușurință în exprimarea literară și colocvială din ziua de azi, ceea ce sugerează gradul ridicat de utilizare și în perioada în care au creat Ispirescu și Creangă, și anume secolul al XIX-lea.

¹ Precizare: Și în cazul lui Ispirescu, și în cazul lui Creangă, cifrele sunt aproximative, deoarece există în textele amândurora unele îmbinări de cuvinte cu un statut incert (pe care le-am lăsat deoparte), fiindcă nu se poate stabili întotdeauna cu exactitate dacă ele sunt îmbinări fixe sau libere de cuvinte.

ISPIRESCU	CREANGĂ
<ul style="list-style-type: none"> • <i>a cere de soție</i> – „și-i ceru de soție pe fata cea mai mare” (p. 36), „te-a cerut de soție” (p. 40); • <i>a da de soție</i> – „spre a nu-i da fata de soție” (p. 36); • <i>a da în gând</i> – „cum ți-a dat în gând una ca asta” (p. 34), „îi dete în gând să” (p. 40); • <i>a fi cu neputință</i> – „îi fu cu neputință” (p. 39); • <i>a găsi cu cale</i> – „găsești cu cale așa” (p. 36) • <i>a i se rupe inima</i> – „de ți se rupea inima” (p. 37); • <i>a scăpa de belea/ urgie</i> – „o să scapi de așa urgie” (p. 37); • <i>a se face nevăzut</i> – „se făcu nevăzut” (p. 37); • <i>a se lua după cineva</i> – „să se ia după drumul robilor” (p. 39); • <i>a-și aduce aminte</i> – „își aduse aminte de cuvintele” (p. 36), „își aduse aminte de” (p. 39), „își aduse aminte” (p. 40); • <i>a-și lua ziua bună</i> – „și-și luă ziua bună de la ele” (p. 34); • <i>în zadar</i> – „în zadar” (p. 39); • <i>lumea de pe lume</i> – „lumea după lume” (p. 35); • <i>până una-alta</i> – „Până una alta” (p. 36) 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>a cere de nevastă pe cineva</i> – „ca s-o ceară de nevastă” (p. 45); • <i>a da după cineva</i> – „să deie fata după feciorul moșneagului” (p. 49) • <i>a da în gând</i> – „i-a dat în gând” (p. 43) • <i>a fi cu puțință</i> – „nu-i cu puțință” (p. 54); • <i>a găsi cu cale</i> – „a găsit cu cale să” (p. 49); • <i>a i se rupe inima</i> – „mi se rupe inima din mine” (p. 45); • <i>a scăpa de primejdie</i> – „n-ai scăpat de primejdii” (p. 54); • <i>a se face nevăzut</i> – „de când s-a făcut el nevăzut” (p. 58); • <i>a se lua după cineva</i> – „se iè după moșneag” (p. 47); • <i>a-și aduce aminte</i> – „aduceți-vă aminte, oameni buni” (p. 58); • <i>a-și lua ziua bună (de la cineva sau de la ceva)</i> – „luându-și ziua bună de la” (p. 55); • <i>în zadar</i> – „în zadar” (p. 56); • <i>lumea de pe lume</i> – „s-a adunat lumea de pe lume” (p. 58); • <i>până una-alta</i> – „până la una, la alta” (p. 42)

Figura 2. Frazeme comune Ion Creangă și Petre Ispirescu

Petre Ispirescu folosește întocmai frazeologismele, nu le îmbunătățește la nivelul narațiunii. Creează cititorului impresia că valorifică fondul popular de expresii și locuțiuni. Aproape tot textul se constituie dintr-o înșiruire de astfel de grupuri de cuvinte, ca și cum autorul s-ar fi temut să exprime prin analogii proprii, să construiască imagini noi, originale. Poate că teama era determinată de pericolul de a se îndepărta de fondul folcloric, iar autorul a intenționat să stea cât mai aproape de sursă: Ispirescu s-a dorit a fi doar culegător, nu un interpret al textelor culese. Din dorința de a păstra autenticitatea, textul include un șir continuu de frazeologisme, se trece dintr-o locuțiune într-alta, îmbinările libere de cuvinte sunt cam rare, puține enunțuri sunt fără astfel de grupuri de cuvinte (încadrabile în sfera „discursului repetat”).

Dificultatea lecturii pentru un cititor contemporan poate fi cauzată tocmai de înglobarea frazemelor – prea multe și greu de înțeles pentru o minte neobișnuită cu limba secolului al XIX-lea. În același timp, pesemne că vorbirea omului simplu din popor era alcătuită din astfel de șabloane / frazeme care făceau mai ușoară exprimarea, individul având deja grupuri de cuvinte preexistente pentru a exprima în mod nuanțat diverse realități. Ispirescu dorește să ducă mai departe produsul, textul cules, și, din acest motiv, se concentrează mai mult pe *ergon*, nu pe activitatea creatoare.

Creangă are plăcerea de a se juca atunci când povestește – el creează, nu reproduce. Trecând prin sensibilitatea sa fiecare cuvânt, el are răbdare și creativitate, astfel încât reușește să reconstruiască prin mijloace lingvistice proprii un fond ideatic autohton. Creangă ascultase de nenumărate ori basme în copilăria sa, având în vedere faptul că scriitorul însuși mărturisește că era principala formă de divertisment, atât în familie, cât și în comunitatea largită, la petreceri, clăci, întruniri ale tinerilor.

La Creangă predomină utilizarea expresivă a cuvintelor, nu neapărat utilizarea expresiilor. „Există la Humuleștean o putere hipnotică, de mag de la obârșii, cu o atitudine voluntară și dominatoare față de lume, cu dorința nedomolită de a stăpâni lumea” (Părpăuță, 2015, p. 22). Având în vedere că „limbajul este *energeia*, ca act creator” (Coșeriu, 1996, p. 63), putem spune că Ion Creangă se concentrează mai mult pe *energeia* (activitate care se bazează mai mult pe pe *dynamis*, decât pe *ergon*), iar în acest scop el dovedește, poate fără a conștientiza, că are are acel *saber*, acea potență, facultatea, posibilitatea de a realiza o acțiune, *saber* dobândit prin experiență lingvistică.

5. Concluzii

În timp ce Ispirescu se dorește a fi credincios moștenirii populare, Creangă nu are ca scop fidelitatea, ci credibilitatea. Pe această linie, el inovează, iar „inovația e întotdeauna individuală, strict individuală” (Coșeriu, 1996, p. 73), căci el alege, iar alegerea presupune schimbare, abaterea de la necesitate (Coșeriu, 1996, p. 97). Ispirescu pornește de la un produs popular, de la textul cules, pe care îl reorganizează, încercând să-i păstreze nucleul tradițional, în timp ce Creangă pornește de la realitate, de la o lume pe care o cunoaște, și pe această lume mulează conținut narativ de factură populară. În urma analizei comparate a basmelor *Povestea porcului* de Ion Creangă și *Porcul cel fermecat* de Petre Ispirescu,

ajungem la concluzia că ambii scriitori valorifică un fond folcloric și lingvistic comun, că nu ponderea frazeologismelor determină valoarea și recunoașterea operei literare, ci modul în care fiecare scriitor știe să pună în context expresiile, făcându-le să transmită mai mult decât o fac ele într-un dicționar. În aceasta constă măiestria deosebită a lui Creangă în contextul literaturii române: textul său poate fi „auzit”, transmite și impresionează, autorul modelând materia lingvistică în funcție de impresia pe care dorește să o producă în receptor, în timp ce basmul lui Ispirescu se străduiește să reproducă expresia folclorică, vrea să fie cât mai fidel sursei, păstrând autenticitatea, dar pierzând din farmec.

Referințe bibliografice

Coșeriu, E. (1996). *Lingvistica integrală/ Integral Linguistics*, An interview with Eugeniu Coșeriu, taken by Nicolae Saramandu. București: Editura Fundației Culturale Române.

Creangă, I. (2018). *Opere. Ediție critică, note și variante/ Complete Works. Critical Edition, Notes and Variants*, revised and augmented edition by Grigore Brâncuș, with a Foreword by Eugen Simion, București: Fundația Națională pentru Știință și Artă & Muzeul Național al Literaturii Române.

Groza, L. (2011). *Probleme de frazeologie. Studii. Articole. Note/ Problems of Phraseology. Studies. Articles. Notes*. București: Editura Universității din București.

Ibrăileanu, G. (1968). *Scriitori români și străini/ Romanian and Foreign Writers*, vol. I. București: Editura pentru Literatură.

Ispirescu, Petre (1997). *Legende sau Basmele românilor/ The Romanians' Legends and Fairy Tales*. București: Editura Fundației Culturale Române.

Părpăuță, R. (2015). *Creanga prin Creangă/ Creangă by Creangă Himself*. Iași: Editura Muzeelor Literare.

Tohăneanu, G.I. (1969), *Stilul artistic al lui Ion Creangă/ The Artistic Style of Ion Creangă*. București: Editura Științifică.

Tomici, M. (2009). *Dicționar frazeologic al limbii române/ The Phraseological Dictionary of the Romanian Language*. București: Editura Saeculum vizual.